

Ірина Вакулик

Типові моделі поведінки особистості в українському студентському середовищі

Автор статті розглядає найбільш типові моделі поведінки студентів ВНЗ в процесі отримання вищої освіти.

The author examines the most typical models of behavior of students of the institutes of higher education during the period of their study.

Підготовка конкурентоспроможних фахівців – одна з невідкладних проблем, які стоять перед сьогодишнім українським суспільством. Україна приєдналася до Болонського процесу і тепер має готувати спеціалістів за єдиними з європейськими країнами стандартами. Це повинні бути люди відповідальні за свої дії, самокритичні, культурні, толерантні, освічені.

До вузу молода людина приходять сформованою особистістю з певним запасом знань, досвіду і культурних орієнтирів. Вищий навчальний заклад примножує інтелектуальні і духовно-моральні надбання особистості. У вищих навчальних закладах, зокрема, в університетах, студент одержує різноманітні знання з обраного фаху. Проблема не в тому, щоб якомога більше знати, нагромаджуючи знання і перетворюючи їх у мертвий капітал, а в тому, щоб знати краще, уміти застосовувати одержані знання на практиці. Знання повинні бути не поверховими, а ґрунтовними, тому що творчість виникає там, де є єдність глибоких знань та постійний пошук новизни. Однією з функцій викладача ВНЗ України є керування розвитком і становленням особистості [4, 254], а результати, на які може очікувати викладач у процесі роботи зі студентською аудиторією, значною мірою залежать від визначених цілей та шляхів їхнього досягнення [1, 77].

По-перше, це самовизначення у навчальному просторі як актуальна проблема для кожної особистості; по-друге, набуття досвіду за допомогою дискусійних питань, виконання завдань та ситуацій, дотримуючись принципу *docendo discimus*; по-третє, засвоєння форм і методів педагогічної роботи у режимі організаційної діяльності семінарів, на яких моделюються попередньо розроблені завдання.

Основним підмурівком майстерності викладання дисципліни у вищих навчальних закладах є здобутки, сконцентровані у науковому, духовному і культурному досвіді, напрацьованому упродовж тривалої педагогічної діяльності викладача. Тому перед організатором навчальної діяльності завжди стоїть нелегке завдання: пізнати культуру і можливості навчання кожного студента та виховати активно свідому особистість, здатну до творчої діяльності.

Зважаючи на те, що всі народжуються талановитими, проте кожна доросла людина має індивідуальні здібності, задля реалізації завдань, які ставить перед собою викладач у процесі організації самостійної роботи студентів, як головний чинник слід використовувати ті особисті риси, які притаманні кожній дорослій людині.

Необхідно також враховувати, що студентську аудиторію можна поділити на три типи: моноактивні, поліактивні та реактивні.

Моноактивні звикли планувати власне життя, скласти собі розклад, організувати діяльність лише у певній послідовності, займатися однією справою. Поліактивні більш рухливі, їм потрібно і хочеться весь час спілкуватися, вони здатні виконувати багато справ одночасно, планують послідовність виконання справ і завдань не за розкладом, а за уподобанням та значимістю на даний момент. Реактивні студенти великого значення надають ввічливості, повазі, вони мовчки і спокійно слухають вик-

ладача, обережно реагують на пропозиції. Тому від викладача необхідні такт, терпіння, повага. Не варто підганяти час: прийде мить – і вони зможуть «розкритися», дати відповіді на всі питання, адже вони не зможуть залишитися поза навчальним процесом.

Інтенсивність підготовки до занять та рівень так званих моральних претензій залежить, перш за все, від конкретної особистості.

Щодо моральних якостей, необхідних сучасній особистості, слід виділити: 1) «світлу голову», оскільки глибокі знання у будь-якій галузі є не лише потребою часу, але й стануть тим підґрунтям, на якому в майбутньому будуватиметься і бізнес, і особисте життя; 2) орієнтацію на вивільнення від підкорення будь-якій командній системі; тому на заняттях активно пропагується право вибору в думках і прийнятті рішень, можливість відстоювати власні погляди і переконувати в їхній правдивості інших членів навчального колективу (у нашому випадку – академічної групи); 3) потребу виразно уявляти, з якою метою, для кого, або для чого навчаються – для отримання престижного диплому чи як певний етап постшкільної освіти, отримання хорошої спеціальності, незалежно від того, чи за власним вибором, чи за пропозицією друзів (за компанію), чи за рекомендацією старших членів родини індивід здобуває освіту у вищому навчальному закладі; варто продумати, як на практиці зможе застосувати знання, куди «вкласти» свій творчий потенціал.

Такі основи моральних чеснот формують не лише професіоналізм стосунків між людьми, в них відбивається ставлення кожної окремої людини до суспільства, в якому він (вона) живе. Плани на майбутнє та передбачення можливих життєвих ситуацій, які активно пропагуються у процесі вивчення навчальних дисциплін у ВНЗ України, є достатньо перспективними і необхідними для підготовки сучасних молодих фахівців. А якщо є мета, то є і проєкція, і суб'єктивний образ, який знаходить своє відображення у свідомості.

Для викладача особистість студента – свого роду стратегічний орієнтир. Це зобов'язує пов'язувати зміст дисципліни із реальним життям, програмувати розв'язання практичних завдань. Тому викладач повинен уміти: планувати, ініціювати, координувати, консультувати, проєктувати, передбачати формування стереотипних уявлень.

Відповідно до очікувань обидві сторони (той, хто навчає, і той, хто навчається) повинні співпрацювати у двох напрямках.

Перший – творчий (креативний), у якому необхідно виявляти фантазію, уміння формувати гіпотези, конструювати версії. Такий підхід до особистості вирізняється нестандартністю, неординарністю, глибиною знань. На заняттях безпосередньо проявляється у виконанні й захисті творчих робіт, участі у запропонованих конкурсах, тематичних вечорах та зустрічах із цікавими людьми.

Другий – пізнавальний (когнітивний) – проявляється в умінні адекватно реагувати на різні прояви навколишнього світу. Це знаходить своє відображення в необхідності ставити запитання, відшукувати причини проблемних си-

туацій та шляхи їх подолання, демонструвати власне розуміння складних життєвих питань.

Третій напрямок співпраці – методологічний – можливий за умов рефлексивного мислення, виховання комунікативних якостей, уміння ставити мету і організувати її досягнення, здатності організувати творчість інших.

Нинішній бурхливий вік інформаційних технологій та розвиток інтернет-комунікації сприймається соціумом не однозначно. Головна небезпека, на думку багатьох дослідників, полягає у спрощенні й збідненні характеру спілкування, «розкнутості» поведінки в інтернеті. У цьому контексті великого значення набуває проблема морально-етичної поведінки комунікантів.

Згідно із даними Української асоціації інтернет-реклами у 2009 р. було зареєстровано 7,3 млн. інтернет-користувачів, із них станом на 1 квітня 2009 р. – 1,75 млн. користувачів широкого доступу, що свідчить про принципово нові можливості спілкування людей. Однак віртуальні комунікації сприяють також й утворенню негативних тенденцій (як зовнішніх, так і внутрішніх), які віддзеркалюються, зокрема, і на студентському середовищі. Ці тенденції пов'язані здебільшого із мовленнєвою поведінкою. У певній етнокультурній спільноті склалися усталені традиції і норми, моделі мовленнєвої поведінки, які є соціально значущими та яких має дотримуватися особистість. З іншого боку, значну роль відіграють психологічні особливості індивіда. Розбіжність співіснування внутрішніх і зовнішніх факторів призводить до найрізноманітніших конфліктів.

Згідно з сучасними поглядами, конфлікт вважається неминучим явищем і охоплює найрізноманітніші аспекти буття як окремої людини, так і суспільства загалом [3]. У студентських групах, які спілкуються засобами online, зв'язки між їх членами (або так званими друзями), недостатньо міцні. У такому випадку ми говоримо про поведінкову несумісність.

Міжособистісні конфлікти можуть виникати у студентському середовищі, якщо вони спричинені особистісною несумісністю і виникають з будь-якого приводу. Вони досить гострі і довготривалі. Тут конфлікти найчастіше розгортаються за спіральною моделлю. Якщо ж хтось із

членів групи виступає на захист одного з учасників конфлікту, він сам нерідко стає об'єктом конфлікту.

Істотними факторами, що значною мірою впливають на перебіг конфлікту і способи його вирішення, є загальна підготовленість студентів та їхній соціальний статус, ступінь однорідності членів групи за успішністю.

Більшість студентів до конфліктів відносить лише такі взаємини, де принаймні один з учасників намагається зашкодити іншому [2]. Увесь негатив конфлікту проявляється у відволіканні від навчального процесу та погіршенні взаємин між членами студентського середовища.

До типових моделей поведінки в українському студентському середовищі слід також віднести й агресивність, яка інколи межує з асоціальною поведінкою і пов'язана з негативними вчинками (наприклад, внаслідок дії алкоголю, хімічною чи наркотичною залежністю). Це є результатом суперечностей внутрішнього світу особистості або результатом взаємин індивіда і середовища.

Пам'ятаючи, що вища школа є важливим осередком плекання творчої інтелігенції та національної еліти, що завдання вищої освіти полягає у забезпеченні успішного розвитку розумових здібностей та духовних сил молодого покоління, формуванні патріотів і громадян, ми говоримо про вдосконалення взаємин у ланцюгу «викладач – студент», «студент – студент».

Тому нами було виділено наступні типи особистостей у сучасному студентському середовищі, зокрема: творчий тип, пізнавальний, організаторський, несумісний online тип, конфліктний та асоціальний типи, а також сформульовано їхні моделі поведінки, пов'язані із набуттям досвіду та засвоєнням форм і методів навчання, організацією самостійної роботи як визначального фактора майбутнього фаху.

1. Вакулик І. І. Соціальне трактування поведінки сучасної молоді // Аграрна освіта і наука, 2008. – № 3–4. – С. 76–92. 2. Девіжона О. В. Психологічні детермінанти асоціальної поведінки підлітків: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – Івано-Франківськ, 2004. – 20 с. 3. Коваль І. А. Психологічні особливості конфліктів у процесі спільної учбової діяльності студента: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – К., 2003. – 18 с. 4. Смолінська О. Є., Карбовнік І. В., Падура М. Ф., Череповська Т. В. Індивідуальна навчально-дослідна робота на мовній кафедрі // Науковий вісник ЛНУВМтаБТ імені С. З. Гжицького. – Львів, 2007. – Т. 9. – № 4 (35). – Ч. І. – С. 254–258.

Ольга Власова

Основні підходи щодо вирішення проблем гендерної рівності в сучасній Україні

Аналізуються проблеми та перспективи становлення суспільства гендерної рівності в Україні.

The problems and perspectives of forming of the society of gender equality in Ukraine are analyzed.

У Загальній декларації прав людини, яка була прийнята ООН в 1948 р., проголошується, що «всі люди народжуються вільними і рівними в своїй гідності та правах» і повинні володіти всіма правами і свободами, проголошеними в Декларації, «без якої-небудь відмінності у відношенні до раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, майнового, станового або іншого становища» [1, 495]. На національному рівні сучасні демократичні держави розглядають рівність і свободу як безперечно базові суспільно-політичні цінності і гарантують їх формально-юридичне забезпечення у всіх життєвих сферах.

Сьогодні вже очевидно, що відношення до проблем гендера формує образ сучасної західної демократії [5].

Практично відразу після створення ООН в її структурі були створені спеціальні інститути, які займалися питаннями гендерної рівності і підвищенням ролі жінки.

У міжнародних документах останніх десятиріч ХХ ст. з'являється концепт «women's human rights» (права жінок), який відображає розвиток поглядів на права жінок. Документи IV Всесвітньої конференції ООН про становище жінок констатували необхідність створення національних механізмів по покращенню положення жінок (National machinery for integration of women's status). У 2006 р. 183 країни, майже всі держави – члени ООН, ратифікували Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації по відношенню до жінок, більше 126 країн схвалили націо-